

Anmeldelser

The Ornithologist's Dictionary

Johannes Erritzoe, Kaj Kampp, Kevin Winker & Clifford B. Frith. 296 sider. Lynx Edicions, Barcelona, 2007. ISBN: 978-84-96553-43-9. Pris kr. 249 i Naturbutikken.

Ornitologien er vokset i omfang og kompleksitet siden 1800-tallet, hvor den i stor grad var en hobby for velstillede mennesker med friluftinteresser, frem til i dag, hvor den dyrkes i meget brede kredse og på meget forskellige faglige niveauer. Behovet for at følge med i den nyeste viden om fugle har hele tiden været stort, og amatørerne har også i stor grad kunne bidrage til at frembringe denne viden. Dermed har der også hele tiden været et betydeligt behov for litteratur, som kunne fungere som nøgle til at forstå den tunge faglitteratur og dens særlige jargon. Med jævne mellemrum er der udkommet ornitologiske ordbøger.

Alfred Newtons ornitologiske ordbog fra 1893-1896 var en moppedreng på 1088 sider. Campbell & Lacks *A dictionary of birds* fra 1985 var også i stort format og lod på 680 sider 280 eksperter opsummere den tids viden om forskellige ornitologiske emner. Der har dog også været bøger i et mere handy format, såsom Michael Listers *Glossary for bird watchers* (1958) i lommeformat og 96 sider. På dansk udkom i 1980 Kaj Westerskovs *Engelsk-dansk ornitologisk ordbog* på 64 sider og med korte forklaringer på 1135 ord, som tit optræder i den engelske faglitteratur (se DOFT 74: 155-157, 1980).

Den aktuelle *The ornithologists's dictionary* er også en handy sag, med 290 sider og lille format, men den har fem gange så mange opslagsord som Westerskovs bog, samt et appendix med en liste over alle fuglefamilier (videnskabelige og engelske navne og artsantal, ifølge Howard & Moore checklisten fra 2003). Generelt er der altså langt mere, og nyere, information end i Westerskovs publikation. Kun et enkelt sted fandt jeg flere detaljer hos Westerskov end hos Erritzoe et al., idet førstnævnte under "colony" nævner gruppe-specifikke engelske betegnelser, f.eks. gullery, heronry, rookery og ternery.

Som det fremgår af titlen, er dette en engelsk ordbog, det vil sige at fagudtrykkene ikke, som i Westerskovs publikation, forklares på dansk. Til gengæld er forklaringerne generelt holdt i et klart og forståeligt engelsk (hvilket jeg formoder at de to danske medforfattere JE og KK har været medvirkende til). Formålet med bogen er at give en hurtig forklaring på alle de vanskelige ord man kan møde, når man læser ornitologisk faglitteratur – som i dag helt overvejende er på engelsk.

Generelt er der gjort en stor og omhyggelig indsats for at finde ord, som kræver en forklaring, og for at give denne på en kortfattet og præcis måde. Udvalget af stikord dækker bredt, om fugles anatomi, klassifikation, tilpasninger og levevis, og det er især ord som man

ikke finder i almindelige ordbøger. Mange termer som optrådte i ældre ornitologisk litteratur er med, ligesom mange ikke-ornitologiske termer som tit optræder i ornitologiske artikler, f.eks. økologiske fagord for forskellige landskabstyper, fødetyper, vejrlig o.a. Bogen giver også korte forklaringer på mange af de statistiske termer, som hyppigt ses i faglitteraturen, og også den mest basale jargon indenfor den molekylærbiologiske litteratur (DNA-systematikken) er kommet med. Udvalget er bredt dækkende, og faktisk var der enkelte ord jeg ikke kendte! Det kan dog undre, at det skulle være nødvendigt at medtage ord som "diskette" (floppy disk) (og hvorfor så ikke "telescope"?).

Trods ihærdig fejlsøgning har jeg kun fundet meget få svipsere: "Coniferous Forest Biome" forklares (vel nok af den nordamerikanske medforfatter KW) som det nordamerikanske nåleskovsbælte, medens ordet "taiga" forklares som det samlede nordlige nåleskovsbælte, selv om dette er et russisk ord for den sibiriske nåleskov. "Metapatagium" forklares som hudmembran mellem kroppen og albueled, men faktisk passerer membranen foran albueledet, fra skulder til håndled. Mange fagtermer er synonyme, om end der tit er nuanceforskelle, og det fremgår ikke altid klart af teksten (f.eks. forskellen mellem "ecological barrier" og "dispersal barrier"). Wetmore's fugleklassifikation nævnes, og så kan det undre at bogen ikke nævner "the Basel sequence", som efter store skændier blandt eksperterne blev indført ved den 11te Internationale Ornitolog-kongres i Basel i 1954 som erstatning for Wetmore's system.

Generelt repræsenterer bogen et grundigt arbejde, som bør blive et nyttigt værktøj for DOFs fagligt interesserede læsere – og ikke mindst for DOFTs bidragsydere. Jeg kan varmt anbefale at den købes.

Jon Fjeldså

Lost land of the dodo

Anthony Cheke & Julian Hume. 464 sider, adsk. tegninger og andre illustrationer samt kort og tabeller, indb. T & AD Poyser 2008. ISBN 978-0-7136-6544-4. Pris £ 45.

Øgruppen Mascarenerne, omfattende Mauritius, Reunion og Rodrigues i det Indiske Ocean, rummede indtil opdagelsen i 1700-tallet en overdådighed af spektakulære endemiske dyr og planter. Men efter opdagelsen fik menneskene og deres uundgåelige ledsagere, husdyrene og de andre indslæbte organismer, hurtigt gjort kål på dem: kæmpeskildpadder, mindst tre papegøjearter, og mange andre – deriblandt selvfølgelig Dronten.

Bogen er en gravskrift over dette paradys. Tænk hvis Galapagos havde lidt samme skæbne! Men bogen

kan ikke siges at have bred appel: den er sprænglærd og særdeles tung at komme igennem. Så man skal nok være professionel eller nørd for at læse den. Det er ikke nødvendigvis en kritik, men blot en præcisering af målgruppen. Bogen er et seriøst og velskrevet værk med en betydelig naturpolitisk tyngde.

Hans Harrestrup Andersen

Die Stimmen der Vögel Europas

H.-H. Bergmann, H.-W. Helb & S. Baumann. 2. udg. 672 sider, med beskrivelse af 914 kald og sange af 474 arter, vist på 2200 sonagrammer. Med DVD. AULA-Verlag GmbH, Wiebelsheim, 2008. Pris kr. 415.

Det var med spænding, at jeg åbnede denne nye udgave af *Die Stimmen der Vögel Europas*, hvis førsteudgave gennem mange år har været mig til stor hjælp. Enhver feltornitolog ved, at man opdager mange flere fugle og fuglearter, hvis man kender deres stemmer. Med denne bog får man muligheden for at supplere sit kendskab til stemmerne og indprente sig dem både via øret og øjet. Forfatterne skriver i indledningen, at fuglestemmer får en stedmoderlig behandling i de fleste håndbøger, hvilket uden tvivl skyldes, at de er vanskelige og ofte umulige at beskrive præcist med ord. Denne yderst vellykkede håndbog løser dette problem på glimrende vis.

Bogen gennemgår stemmerne af samtlige europæiske fugle – både kald og sang. Stemmerne er gengivet som sonagrammer, hvilket måske ikke siger alle ornitologer lige meget, så i denne udgave er der yderligere hjælp at hente i form af en medfølgende DVD med stemmeoptagelser i såvel wav- som mp3-format. Desuden findes der bag i bogen en liste med nøje angivelse af hvilke dele af optagelserne, der er afbildet som sonagrammer. På den måde kan man direkte sammenligne stemmerne med deres grafiske afbildning, og med lidt øvelse lærer man at "læse" sonagrammerne næsten ligesom musikere ud fra en nodeudskrift kan "høre" musikken. Som hjælp hertil gives et indlæringsprogram med gennemgang af typiske lydtyper, dels som et kapitel i bogen med sonagrammer af de udvalgte lydtyper, dels på DVDen, hvor man kan høre lydtyperne. På samtlige sonagrammer i bogen er lydene desuden anvendt med lydmalende ord.

Bogen kan udmærket anvendes som felthåndbog. For hver art er der afsnit om visuelle kendetegn, udbredelse og levested, samt selvfølgelig om stemmer og om eventuelle forvekslingsmuligheder med andre arters stemmer. Teksten om hver art ledsages af et farvefoto, og en eller flere ikoner angiver artens levesteder. Og så er der naturligvis sonagrammerne, hvor sang vises på rød baggrund, kald på gul baggrund, og instrumentallyde – fx dobbeltbekkasinens brægen – på grøn baggrund. Af pladshensyn har man kun kunnet vise en enkelt eller nogle få eksempler på sangen, men det er ofte afhjulpel ved, at man på DVDen har taget flere varianter med.

Selv den dygtigste fuglestemmekender kommer af og til ud for at stå over for en ukendt stemme. Også her kan *Die Stimmen der Vögel Europas* klare problemet, uden at man behøver at tage den med i felten. I dag koster en lille, digital lydoptager ikke meget, og har man den med i lommen, kan man tage stemmen med hjem. Forskellige computerprogrammer, der kan fremstille sonagrammer, kan hentes gratis på nettet (fx på www.avisoft.com). Det er altså en overkommelig opgave at få den mystiske stemme vist på skærm eller papir, og ved sammenligning med sonagrammerne i bogen har man derefter en god chance for at få sat navn på stemmen.

Die Stimmen der Vögel Europas er en yderst velgennemtænkt og gennearbejdet håndbog. Nogle vil nok finde det tyske sprog besværligt, men i en fagbog som denne er antallet af gloser ret begrænset, så man lærer hurtigt at klare sig uden ordbog. Jeg kan kun anbefale bogen på det varmeste.

Poul Hansen

Fuglene i Vorup Enge

Lars Maagaard, Lars Tom-Petersen, Benny Kristensen, Birger Rasmussen & Thorkil Brandt. 79 sider, et kort og mange søjlediagrammer, tegninger og farvefotos, indb. Randers Kommune og DOF med støtte fra Aage V. Jensens Naturfond, 2008. ISBN 978-87-90223-32-8. Fås gratis på Miljø of Teknik, Randers Kommune; også tilgængelig som pdf-fil på www.randers.dk.

Denne bog handler om naturgenopretningen i begyndelsen af 2004 af Vorup Enge nær Randers, hvor en række observatører påtog sig at kortlægge fuglelivet både før og efter genopretningen. Bogen er således primært baseret på disse flittige observatørers ugentlige optællinger. Kun tre år efter genopretningen er antallet af fuglearter set i området steget til 165 mod før 87! Bogen giver derfor et godt indblik i hvad naturgenopretning betyder for biodiversiteten. Ud over de mere kontante facts behandler bogen en del af arterne lidt mere udførligt og på en appetitvækkende måde. De fleste af bogens fotos er glimrende.

Med en lang række søjlediagrammer og en tabel vises udviklingen gennem de tre år af forskellige svømme- og vadefugle samt svaler og Mursejler. Det giver et godt overblik over bestandsudviklingen frem til udgangen af 2006. To andre tabeller viser de arter, der forekom henholdsvis før og efter genopretningen, og de arter, der yngede. Et kort afsnit om "Specielle observationer" fortæller om nogle højt profilerede arter, der er set i området (Hvidvinget Terne, Havørn, Vandrefalk, Isfugl).

Bogen må anses for at have størst interesse for beboere i en ikke alt for stor afstand af området, men den kan sikkert også inspirere andre med interesse for naturen til at besøge lokaliteten eller måske ligefrem tilbringe en ferie i nærheden. Her vil bogens kort være nyttigt. En flot bog, der kan anbefales til alle naturinteresserede.

Frede Nielsen